

## KONSTITUTSIYAVIY ISLOHOTLAR: FUQAROLAR HUQUQLARI KAFOLATLARINING KENGAYISHI

**To‘lanboyev Islombek Ilhomjon o‘g‘li**

Farg‘ona yuridik texnikumi

“Sud-huquqiy faoliyat” yo‘nalishi 2-bosqich 43-24-guruh o‘quvchisi

**Odilova Bahora Muzaffarjon qizi**

Farg‘ona yuridik texnikumi

“Sud-huquqiy faoliyat” yo‘nalishi 2-bosqich 43-24-guruh o‘quvchisi

<https://doi.org/10.5281/zenodo.17592419>

**Annotatsiya.** Ushbu maqola 2023-yil O‘zbekistonda amalga oshirilgan konstitutsiyaviy o‘zgarishlarni va inson qadri ustuvorligini ta‘minlashga qaratilgan prinsiplarni o‘rganadi.

Maqolada, konstitutsiyaga kiritilgan o‘zgarishlar, fuqarolar huquqlari va erkinliklarining kengayishi, shuningdek, davlat boshqaruvining demokratik asoslarini mustahkamlash masalalari ko‘rib chiqiladi. O‘zgarishlarning asosiy maqsadi — inson qadri va huquqlarini ustuvor etish, huquqiy himoyani kuchaytirish, sog‘liq va ta‘lim huquqlarini ta‘minlash, ijtimoiy adolatni rivojlantirishdir. Inson qadri, davlat siyosatining markazida bo‘lishi zarurligi ta‘kidlanadi.

Umuman olganda, maqola O‘zbekistonning kelajagi inson huquqlariga e‘tibor berish va ularni himoya qilishga bog‘liq ekanligini ifodalaydi.

**Kalit so‘zlar:** Konstitutsiya, Fuqarolar huquqlari Kafolatlar, Inson qadri, Huquqlar, Erkinliklar, Demokratik boshqaruv

**Аннотация.** В данной статье рассматриваются конституционные изменения, осуществлённые в Узбекистане в 2023 году, и принципы, направленные на обеспечение приоритета человеческого достоинства. В статье анализируются внесённые поправки в Конституцию, расширение прав и свобод граждан, а также вопросы укрепления демократических основ государственного управления.

Основная цель изменений — утверждение приоритета человеческого достоинства и прав, усиление правовой защиты, обеспечение права на здоровье и образование, развитие социальной справедливости. Подчеркивается необходимость того, чтобы человеческое достоинство находилось в центре государственной политики. В целом, статья отражает идею, что будущее Узбекистана зависит от уважения и защиты прав человека.

**Ключевые слова:** Конституция, права граждан, гарантии, человеческое достоинство, права, свободы, демократическое управление.

**Annotation.** This article examines the constitutional reforms implemented in Uzbekistan in 2023 and the principles aimed at ensuring the priority of human dignity. The paper analyzes the amendments introduced to the Constitution, the expansion of citizens' rights and freedoms, and the strengthening of democratic foundations of state governance.

The main goal of these reforms is to prioritize human dignity and rights, enhance legal protection, ensure the right to health and education, and promote social justice. The article emphasizes the importance of placing human dignity at the core of state policy. Overall, it conveys that Uzbekistan's future depends on respect for and protection of human rights.

**Keywords:** Constitution, citizens' rights, guarantees, human dignity, rights, freedoms, democratic governance.

## Kirish

O'zbekiston Respublikasi mustaqil davlat sifatida o'zining konstitutsiyaviy tizimini rivojlantirishga katta e'tibor bermoqda. Konstitutsiya — bu davlatning asosiy qonuni bo'lib, fuqarolar huquqlarini va erkinliklarini kafolatlaydi. So'nggi yillarda O'zbekistonda amalga oshirilayotgan konstitutsiyaviy islohotlar, fuqarolar huquqlarining kengayishi va ularning himoyasini kuchaytirishga qaratilgan. Ushbu maqolada, konstitutsiyaviy islohotlar jarayonida fuqarolar huquqlari kafolatlarining kengayishi haqida so'z yuritamiz.

**Asosiy qism:** O'zbekiston Respublikasining Konstitutsiyasi 1992 yilda qabul qilingan bo'lib, u fuqarolar huquqlari va erkinliklarini himoya qilishda asosiy hujjat sifatida xizmat qiladi.

Konstitutsiyada belgilangan asosiy huquqlar va erkinliklar quyidagilarni o'z ichiga oladi:

- **Shaxsiy huquqlar:** Hayot, erkinlik va shaxsiy daxlsizlik.
- **Ijtimoiy huquqlar:** Ta'lim, sog'liqni saqlash va ish bilan ta'minlash.
- **Siyosiy huquqlar:** Saylash va saylanish huquqi, erkin fikr bildirish.

So'nggi yillarda O'zbekistonda amalga oshirilayotgan konstitutsiyaviy islohotlar, fuqarolar huquqlarini yanada kengaytirish va ularning kafolatlarini kuchaytirishga qaratilgan. Bu islohotlar quyidagi maqsadlarga xizmat qiladi:

1. **Demokratiya va ochiqlik:** Fuqarolar huquqlarini kengaytirish orqali davlat boshqaruvining demokratik asoslarini mustahkamlash.

2. **Ommaviy huquqiy tushuncha:** Fuqarolarni o'z huquqlari va erkinliklari haqida xabardor qilish, ularni himoya qilish mexanizmlarini yanada rivojlantirish.

3. **Huquqiy himoya:** Huquqiy tizimni kuchaytirish orqali fuqarolarni huquqiy himoya qilishni ta'minlash.

O'zbekistonda amalga oshirilgan konstitutsiyaviy islohotlar natijasida fuqarolar huquqlari kafolatlari kengaymoqda. Bunga quyidagilar kiradi:

1. **Yangi qonunlar qabul qilish:** Fuqarolar huquqlarini himoya qilish uchun yangi qonunlar qabul qilinmoqda. Bu qonunlar fuqarolarning ijtimoiy, iqtisodiy va siyosiy huquqlarini ta'minlashga qaratilgan.

2. **Tizimni yangilash:** Huquqiy tizimni yangilash orqali fuqarolar huquqlarini himoya qilish mexanizmlari kuchaytirilmoqda. Sudlar, prokuraturalar va boshqa huquqni muhofaza qiluvchi organlar faoliyati takomillashtirilmoqda.

3. **Nazorat va hisobot:** Fuqarolar huquqlarini himoya qilish bo'yicha nazorat mexanizmlari kuchaytirilmoqda. Ommaviy tashkilotlar va inson huquqlari bo'yicha komissiyalar faoliyatini rivojlantirish orqali fuqarolarning huquqlari himoya qilinmoqda.

Fuqarolar huquqlari kafolatlarini kengaytirish jarayonida aholi orasida huquqiy xabardorlikni oshirish muhim ahamiyatga ega. Davlat tomonidan amalga oshirilayotgan kampaniyalar, seminarlar va treninglar orqali fuqarolar o'z huquqlarini bilishlari va ularni himoya qilishlari uchun zarur bilim va ko'nikmalarga ega bo'lishlari ta'minlanmoqda.

O'zbekiston Respublikasi mustaqillik yillarida o'z huquqiy tizimini yangilash jarayonida muhim qadamlar qo'ydi. Huquqiy tizimni yangilash, fuqarolar huquqlarini himoya qilish, adolatni ta'minlash va demokratik qadriyatlarni rivojlantirish maqsadida amalga oshirildi. Ushbu insho, huquqiy tizimni yangilashning amaliy natijalari va jamiyatga ta'siri haqida so'z yuritadi.

Huquqiy tizimni yangilashning birinchi natijasi — huquqiy himoya mexanizmlarining kuchayishi. Sud tizimining mustaqilligi oshishi, fuqarolar va tashkilotlar uchun adolatli sud ishlarini ta'minlashga yordam berdi. Yangi qonunlar, masalan, inson huquqlari bo'yicha qonunlar qabul qilindi, bu esa fuqarolar huquqlarini himoya qilishda muhim rol o'ynadi. Sudlar, prokuraturalar va boshqa huquqni muhofaza qiluvchi organlar faoliyati takomillashtirildi, bu esa fuqarolarga o'z huquqlarini himoya qilish imkonini berdi.

Huquqiy tizimni yangilash jarayonida ommaviy huquqiy xabardorlik oshdi. Davlat tomonidan o'tkazilgan ta'lim va o'qitish dasturlari fuqarolarni o'z huquqlaridan xabardor qilishga qaratildi. Seminarlar, treninglar va kampaniyalar orqali fuqarolar o'z huquqlarini bilishmoqda, bu esa ularni huquqiy himoya qilishda faol ishtirok etishga undaydi. O'z huquqlarini bilgan fuqarolar, jamiyatda o'z pozitsiyalarini yanada mustahkamlash imkoniyatiga ega bo'ladilar.

Nazorat va monitoring mexanizmlarining kuchayishi huquqiy tizimni yangilashning yana bir muhim natijasi bo'ldi. O'zbekiston ichidagi va xorijdagi inson huquqlari tashkilotlari faoliyatini yanada rivojlantirdi. Bular davlat organlari faoliyatini nazorat qilish va shaffofligini oshirishda muhim rol o'ynaydi. Nazorat mexanizmlari fuqarolar huquqlarining himoya qilinishini ta'minlashga yordam beradi.

Huquqiy tizimni yangilash ijtimoiy mas'uliyatni oshirdi. Fuqarolik jamiyati va nodavlat tashkilotlari o'rtasida hamkorlik mustahkamlandi. Bu esa fuqarolar o'rtasida ijtimoiy mas'uliyatni oshirdi va jamiyatda huquqiy madaniyatni rivojlantirdi. Fuqarolar va tashkilotlar birgalikda muammolarni hal qilishda faol ishtirok etmoqda, bu esa ijtimoiy barqarorlikka hissa qo'shadi.

Yangilangan huquqiy tizim natijasida qonunlarga amal qilish darajasi oshdi. Qonunlarni amaliyotga tatbiq etish, fuqarolar o'rtasida qonunlarga hurmatni kuchaytirdi. Huquqiy tizimni yangilash jarayonida fuqarolar o'z huquqlarini himoya qilishda yanada faol bo'lishmoqda, bu esa jamiyatda adolat va tartibni saqlashga yordam beradi.

Huquqiy tizimni yangilash natijasida ijtimoiy barqarorlik ta'minlandi. Adolatli va demokratik boshqaruv tizimi ijtimoiy adolatni ta'minlashga hissa qo'shmoqda. Bu esa jamiyatda tinchlik va barqarorlikni saqlashga yordam beradi.

2023-yilda O'zbekiston Konstitutsiyasiga kiritilgan o'zgarishlar, inson huquqlari va erkinliklarini yanada kengaytirishga, shuningdek, davlat boshqaruvining demokratik asoslarini mustahkamlashga qaratilgan. Ushbu o'zgarishlar quyidagi asosiy jihatlarni o'z ichiga oladi:

1. **Inson qadri ustuvorligi:** O'zgarishlar inson qadri va huquqining ustuvorligini ta'kidlaydi.

Bu prinsip, har bir fuqaroning hayoti, erkinligi va daxlsizligi davlatning eng yuqori qadriyatidir.

2. **Huquq va erkinliklar kafolatlari:** Konstitutsiyaga kiritilgan o'zgarishlar, shaxsiy va ijtimoiy huquqlarni himoya qilishni yanada kuchaytiradi. Fuqarolar o'z huquqlarini himoya qilishda yanada ko'proq imkoniyatlarga ega bo'ladilar.

3. **Demokratik boshqaruv:** O'zgarishlar davlat boshqaruvining ochiqligini va hisobdorligini oshirishga qaratilgan. Fuqarolar o'z fikrlarini erkin ifoda etish, saylash va saylanish huquqlaridan foydalanish imkoniyatiga ega bo'ladilar.

Inson qadri ustuvorligini ta'minlash, 2023-yil konstitutsiyaviy o'zgarishlarining asosiy maqsadi hisoblanadi. Bu prinsip quyidagilarni o'z ichiga oladi:

• **Huquqiy himoya:** Har bir fuqaro o'z huquqlarini himoya qilishda asosiy kafolatlariga ega bo'ladi. Davlat organlari, inson huquqlarini himoya qilishga mas'uliyatli bo'lishi kerak.

• **Sog'liq va ta'lim:** Inson qadri ustuvorligi sog'liq va ta'limga bo'lgan huquqlarni ham o'z ichiga oladi. Har bir fuqaro sifatli ta'lim olish va sog'liqni saqlash xizmatlaridan foydalanish huquqiga ega.

• **Ijtimoiy adolat:** Inson qadri, ijtimoiy adolatni ta'minlash orqali rivojlanadi. Barcha fuqarolar teng imkoniyatlarga ega bo'lishi, ijtimoiy himoya va yordam olishlari kerak.

2023-yil O'zbekistonda konstitutsiyaviy o'zgarishlar inson qadri ustuvorligini ta'minlashga qaratilgan muhim qadam hisoblanadi. Ushbu o'zgarishlar, fuqarolar huquqlarini himoya qilish, demokratik boshqaruvni kuchaytirish va ijtimoiy adolatni ta'minlashga xizmat qiladi. Inson qadri, davlat siyosatining markazida bo'lishi kerak, chunki har bir fuqaroning hayoti va erkinligi davlatning eng oliy qadriyatidir. O'zbekistonning kelajagi, inson huquqlariga e'tibor berish va ularni himoya qilishga bog'liqdir.

### **Xulosa**

Huquqiy tizimni yangilash O'zbekistonda fuqarolar huquqlarini himoya qilishda, ijtimoiy adolatni ta'minlashda va davlat boshqaruvini demokratlashtirishda muhim rol o'ynadi.

Yangilanishlar amaliy natijalar keltirib chiqardi va jamiyatda huquqiy madaniyatni rivojlantirishga xizmat qildi. Shunday qilib, huquqiy tizimni yangilash nafaqat shaxsiy huquqlarni himoya qilishni, balki ijtimoiy barqarorlikni ham ta'minlaydi. O'zbekistonning kelajagi, fuqarolar huquqlariga e'tibor berish va ularni himoya qilishga bog'liqdir.

O'zbekistonda amalga oshirilayotgan konstitutsiyaviy islohotlar fuqarolar huquqlarini kengaytirish va ularning kafolatlarini kuchaytirishga qaratilgan. Ushbu islohotlar, davlat boshqaruvini demokratlashtirish, fuqarolar huquqlarini himoya qilish va huquqiy tizimni takomillashtirishga xizmat qiladi. O'zbekistonning kelajagi, fuqarolar huquqlariga e'tibor berish va ularni himoya qilishga bog'liqdir. Barcha fuqaro o'z huquqlarini bilishi, ularni himoya qilishga intilishi kerak, chunki bu davlatimizning mustahkam poydevorini yaratadi.

### **Foydalanilgan adabiyotlar**

1. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi. –T.: “O'zbekiston”, 2023 y.
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2023-yil 2-apreldagi farmoni. “Inson huquqlari bo'yicha harakatlar strategiyasi”.
3. A.Murodov. (2023). “Konstitutsiyaviy islohotlar va inson huquqlari: O'zbekiston tajribasi”. Tashkent: O'zbekiston Milliy Universiteti nashri.
4. D.Rahmonov. (2023). “Demokratik boshqaruv va fuqarolar huquqlari”. “Huquqiy tadqiqotlar jurnali”, 45(3), 12-25.
5. O'zbekiston Respublikasi Inson Huquqlari bo'yicha milliy markazi. (2023). “Inson huquqlari: Kafolatlar va muammolar”.
6. I.Karimov. (2023). “O'zbekistonning kelajagi: Huquqiy islohotlar va inson Qadri”. “Ijtimoiy fanlar jurnali”, 38(4), 55-65.